

ACC. N:R M. 12600: 1-17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Bengt-Åke Persson, Dagsbo
Härad: Torna Berättare: Nils Jönsson, Kävlinge
Socken: Stävie Berättarens yrke: Lantbr.
Uppteckningsår: 1952 Född år 1880 i Stävie

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-17 LuF 73.

När den nya tiden kom till bygden.Allmogens livsföring.

För att få en levande bild av det hela måste först livsföringen bland allmogen beskrivas. För att börja med bostäderna voro dessa så gott som ensartade. En liten förstuga, därefter in i stugan med långbord och långbänk och bordsändsbank. Här var golvet betsrött med strandsand, som hämtades vid stranden vid Öresund. Om söndagarna och vid festliga tillfällen beströddes golvet med hackat enris, som med sin friska doft gjorde en hemtrevlig tillvaro.

Den nämnda långbänken befolkades under måltiderna av drängarna; gårdsdrängen överst, därefter halkaren, tredingen, syselopågen och sist ryktaren. Husbonden hade sin plats på bordsändsbanken med sin gemål vid sin sida. Det kvinnliga inslaget i betjäningen hade sin plats på långsidan framför den väggfasta långbänken. I de något förmögnare hemmen var bordet ett s.k. stenbord, mest av svart granit med en omsorgsfullt slipad skiva - yta. I den gamla hårda tiden var det ofta brukligt, att de s.k. pigorna fingo intaga sin måltid stående, kanske av praktiska skäl för att vara till handräckning under måltiden. På grund av den långa arbetstiden från 15 - 5 på morgonen, då skötseln av hästar och kor vidtog, drängarnas rykt och utgödsling, ryktarens utgödsling och förberedelser för utfodring av djuren efter mjölkningen, bör-

jade också måltiderna tidigt. Kaffe kl. 5, frukost kl. 6 lille-
middag kl. 9 - $\frac{1}{2}$ 10, middag kl. 12, Kl. $\frac{1}{2}$ 2 började arbetet
igen, därefter meafon kl. 4 - $\frac{1}{2}$ 5, därefter fortsättning av
arbetet till kl. $\frac{1}{2}$ 8. Lillemiddag och meafon bestod av torr-
skaffning. Drängarna fick även sitt mål i medhavda tornister.
För att återkomma till interiören i bostaden var på de större
gårdarna 50-100 tunnland "stuan", dagligrummet av rätt anse-
lig storlek. Här hade efter morgonens disk, efter måltiden och sop-
ning spinnrockarna sitt arbetsfält. Hemslöjden försåg förutom
familjen även tjänstefolket med kläder. Det hade då en del av
sin lön i natura. Vid ena väggen i detta rum fanns den stora
s.k. sättugnen, vars väggar var avgjutna stycken. Ugnen vilade
på en murad bas med en tegels bredd på framsidan och dess bak-
sida var fästad i väggen. Ugnen fick då formen av ett skåp.
Bränslet forslades in i ugnen genom en glugg i väggen. Den vätte
alltid åt köket. De gjutna sidorna var gjutna med urgamla motiv
t. ex. Simson och lejonet. Adam och Eva i paradiset med ormen
slingrande sig i trädet, räddande Eva syndens frukt. - Invid
ugnen fanns det en säng kallad kakelugnsbänken. Vid ena sidan fa-
fanns tvåmanssängen, i äldre tider kallad himlingasängen. Den
var omsluten av draperier, därav namnet hemlig. Här hade gårdsin-
nehavaren och hans maka sina sovplatser. Nästa rum var kammerset.
Detta räckte inte över byggnadens hela bredd - det låg mot träd-

ACC. N:R M. 12600:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

gårdssidan - utan lämnade plats åt ett litet rum åt gårdssidan, kistekammaren. Här var det inre boet förvarat. Detta var ofta av ansenliga proportioner. En duktig husmoder fanns en stor ära i, att ha ansenliga mängder vävnader. Sängkläder, konstvävnader, linneräckor lågo där och väntade på att bli värdiga hemgifter till de en gång giftasvuxna barnen. Silversaker och ärvda smycken och maljor, silverstop, som ärvdes från släkte till släkte, voro förvarade väl och gävo dess ägare en viss värdighet.

Utanför dessa båda nu nämnda kammare fanns sommarstuan, som under en mansålder skiftat namn tvenne gånger: sommarstuan - salen - salongen.

Så har vi köket. Primitivt i högsta grad. Eldstaden bestod av en av råsten uppbyggd lagom hög bänk, där kokkärlen placerades på ett trefotat järnunderlag. Vedan fördes in under kärlet, där den brinnande lågan slickade det ovanför placerade kokkärlet. Ovanför denna mur var en öppen skorsten till att avleda röken från sättugnen och annan eld. Golvet var här av stampad jord eller lera. Här var även bakugnen. Gapet till denna mynnade ut i den ovan nämnda muren med kokkärlem. I den övriga delen av köket, där tvätt och brygd försiggick var golvet av gråsten, s.k. stenor. Avloppet bestod endast av en glugg genom väggen åt gårdssidan, där spillvattnet gick ut i en rännsten, som ofta räckte tvärs över gårdsplanen ut i ett öppet dike.

Slabbetunnor, där kvarblivna matrester samlades jämte diskvatten, var alltid i det stora köket en oundgänglig "möbel". Synnerligen ohygieniskt, när innehållet isynnerhet sommartid ofta var stinkande surt - men förstklassigt svinfoder. Pigornas sängplatser var antingen i en oeldad vrå i ett rum eller på en plats i köket. I köket eller i förstugan var trappan till vinden, där hela årets sädesskörd förvarades. En ära var det att kunna visa, att man hade säd på lager, när den nya skörden kom.

De manliga tjänsteandarna - drängarna - hade sin bostad och sängplats i en oeldad kammare i ett av uthusen. Dörrarna var s.k. halvdörrar, där översta halvan mest stod öppen för att släppa in nödigt ljus. Inga madrasser användes i sängarna varken till familjen eller till drängar och pigor utan halm var deras läger, Den utbyttes sedan, när den blev förbrukad. På många gårdar fick hemmasönerna efter konfirmationen intaga en drängs sysslor och även dela sängplats med de andra drängarna - de anställda. De skulle ej förklenas, de skulle gå igenom den hårda skolan för att kunna skick sig i livet. Ryktaren hade sin kammare i ett hörn i kostallet.

Järnväg.

År 1886 öppnades Malmö - Billesholms järnväg, och jag tror, att Furulunds Yllefabrik byggdes 1888 och Kävlinge sockerfabrik 1889 samt Kävlinge -Lund - Trelleborgs järnväg 1886. Onödigt

är att nämna, att då började den enorma utveckling, som blev en följd härav. Folket drogs till isynnerhet Yllefabriken. Jag minns särskilt en man med hustru och tre barn, som arbetade på Nybo för 1, 50 kr. pr dag, som gick till Schmitz i Furulund och fick 16 kr. i veckan. Jag minns hur de äldre förvånades, om inte avundades, därför de väntade, vad som komma skulle, högre arbetskostnader.

Mejeri. År 1891 byggdes Kävlinge mejeri. Produkterna från gårdarna, mjölken till städerna, som hittills förädlats genom hemkärning och forslats till städerna med hästskjuts, började nu att finna vägen till Kävlinge. Sockerbetor började odlas, betmassan och betblasten befrämjade mjölkproduktionen, skummjölken från mejerierna gick till djuruppfödningen, driften intensifierades.. Jordbrukarna kom att röra sig med mera pengar.

Moderna redskap, de amerikanska plogarna, radsåningsmaskinerna gjorde sitt intåg på några få år. Grödorna växte, folket gick till industrin, självbindaren blev outhärlig. Ångtröskföreningar kom till, senare motorerna.

Utbildning. Vad som i hög grad är orsak till utvecklingen, är lantbrukarens kunskap om växtnäringen. Hushållningssällskapens försöksverksamhet, lantbrukarungdomen bevistande av folkhögskola och lantmanna skola gjorde och gör dem djärvare i sina förutsättningar. Dem gamla konservative jordbrukaren knöt handen om den krona, som kunde ge honom gott utbyte, men de yngre förstår bättre.

Säkerligen är detta orsaken till att jordbruket hävdar sig i konkurrensen med industrin trots industrins höga tekniska utveckling. Växtförädlingsanstalterna har betytt ofantligt mycket. De årligen från anstalterna utkommande böckerna - katalogerna - talar om, att de förädlade sorterna anpassade efter jordens beskaffenhet har ökat skördarna oerhört. Jordbrukarna blevo med den nya tiden upplysta om konstgödselns betydelse; växternas behov av kalk, fosforsyra, kali och kväve lärde jordbrukarna känne. Nog var det sockerfabrikens propaganda för användande av detta till en lönande odling, som kom jordbrukarna att reflektera.

Levnadsförhållanden. Stad - landsbygd.

Levnadsvanorna har följt utvecklingen i samma takt. Kläderna, födan nöjeslivet kan man säga har förändrats i och med industrialiseringen. Hemslöjden avlöstes av konfektion. Byskräddaren hade inte någon större skicklighet, och det var nog inte lätt att göra en kostym välsittande av det osmidiga hemvävda tyget. Följden blev att lantbon skilde sig ganska mycket från "köpstakaren", och därför var i den tiden "bonne" ett mycket komprometterande uttryck. Barnen fick färdas till skolan i träskor och de var vintertid ofta fulla med snö, när de efter kanske flera kilometers trakande kom fram till skolan. Amerikanskt flott på ett starkt klibbande rågbröd har jag sett barnen från arbetarhemmen förtära vid skolgången för 60 - 65 år sedan. Matlagningen var på den tiden enkel. När släktingar hälsade på varandra var deras rusdryck romtoddy. Maten

var det, som huset själv hade i produkter. Kokt fläsk, köttbullar och bruna bönor och rödgröt (saftgröt) var de stående rätterna.

7.

Precis vid tiden för industrins intåg började flickorna ikläda sig hatt, schaletten kastades. Flickorna började sedan vid konfirmationen och vid baler att kläda sig i vitt. Logdanserna och ungdomendans i hemmen vid julhögtiden ersattes med dans i nöjeslokaler.

Nöjen. Tivoli, nöjesparker, skytterörelsen med sina paviljonger blev då ungdomens nöjen. Vid familjehögtidligheter, jubileum m.m. blev det så småningom hotellen som anlätades.

Ett mycket stort steg i utvecklingen var cykeln. Den lätthet, med vilken arbetarna nu färdas till sina arbetsplatser kan inte jämföras med den långsamhet, som följde med det enda, som fanns förr, apostlahästarna. Det fanns i manbarndom arbetare från Stävie, som dagligen färdades gående till Lomma tegelbruk. En av dem hade även en liten jordbit. Rågen skulle skördas och då började han kl. 9 på kvällen och hade den i skylar till det kl. 5 på morgonen var tid att gå till tegelbruket.

Tröskning. Vid lantbruken var s.k. tröskemän, som tröskade hela grödan på gårdarna med slaga (plejel). Halkaren var hans arbetskamrat på logan. Han bodde vanligen på den s.k. ljunglott, som tillhörde gården, där han arbetade. Han hade där uppfört sin

lilla stuga för sig och sin familj. Ofta hade han flera kilometer att gå för att komma till arbetsplatsen, logan. Brukligt var att tröska för s.k. pungskäppa - t.ex. var var 25:te tunna och var 25:te långhalmskärve ackorden. Han var på gården och väckte kamraten kl. 5. Att detta enformiga och slitsamma liv satte sin prägel på individen är ej att förvåna. Valkiga händer och stela leder blev följderna av detta arbete. Jag minns från min ungdom dessa värkbrutna gubbar med krokiga ryggar. De kalla drängkamrarna på logen vid 17 - 18 år från hösten till långt efter jul kunde inta annat än bidra till deras invaliditet.

Märgling. När vårarbetet väl var undanstökat började märglingen. Man hade funnit att jorden, som till stor del var fäladsmark, var kalkfattig. Enda tillgängliga kalkreserven fanns på Lundaslätten under jordens myllager. De i våra dagar ännu förefintliga märgelgravarna härrör från denna tid. Samma personal, som under vintern skötte tröskningen, gick nu till detta oerhört tunga arbete att gräva dessa ofta flera meter djupa gravar med kalkrika märgel. Den lastades på kärror med en häst för varje och tippades sedan på åkern, där den blandades med matjorden. Det åstadkom mången gång stegrade skördar. Kalken i märgeln tog då ut vad övrig näring, som fanns i jorden, och efter hade den tagit ut allt, som fanns att få utan jorden tillfördes motsvarande mineralier. Detta åstadkom som det sades: Rika fäder och

Vägar. På samma gång som sockerfabriken i Kävlinge kom till fick orten känna på var vägarna betydde. De sedan urminnes tider av grus byggda vägarna motstod inte bettransporterna till järnvägsstationerna, där betorna levererades. År 1893 var vägen i Lackalänga så sönderkörd, att betlassen stjälppte mitt på vägen. Det blev kommunalstämmebeslut på, att vägarna skulle lagas med sten. Det gällde att bottna vägen, och det gjorde man med stenar stora som barnshuvud. Vägen blev nästan ofarbar därefter. Men allteftersom åren gick kom mera tjänlig makadam, varefter vägar-
na blev i ordning. Den man, som man får tillskriva största för-
tjänsten för detta var då levande landstingsmannen Nils Persson på Nybo. Som kommunalordf. var han den drivande kraften. Allting gick friktionsfritt och väghållningsskyldige gjorde sitt bästa. Var det någon väg, som av nämnden inte kunde godkännas, "såldes" den, som det hette . Det gick så till, att om det ansågs att vägen skulle behöva 1 hl. pr. meter åtog någon sig arbetet med detta för att sedan beviljas rätt att på laglig väg utkräva ersättning av den väghållningsskyldige. Detta gällde om denne icke inom en viss tid själv hade uppfyllt sina skyldigheter och själv påfört vägen det kvantum som bestämts. Allting gick programenligt ända till 1907. Vägarna var då i bästa skick. Men vid en syn detta år hade en väghållningsskyldig påfört sin lott grus i stället för sten. Kanske var gruset lagt som tackning

ovanpå stenen. Eftersom kommunalstämman att grus ej fick duga vid väglagning, kasserades vägen, varefter kommunalordf. köpte den och sten påfördes. Kommunalordf. fick emellertid själv betala lagningen. Vaghållaren hade tydligen läst lagen bättre än nämnden. Enligt lagen kunde nämligen ingen föreskriva vad vägen skulle lagas med, den skulle blott vara i farbart skick, sades det. Det kunde heller inte förnekas, att den hade varit det. Vaghållarna skrattade gott åt sig själva, över att de alla dessa år hade tvingats att laga vägarna med sten. Det hade de ju aldrig gjort om de inte trott att lagen föreskrev det. Dessa nu nämnda vägar, av allmänheten kallade byavägar lagades alltså med makadam. Landsvägarna, numera stråkvägarna mellan städerna och mera betydande samhällen, var naturligtvis också uppdelade i lotter, som underhölls av jordbrukarna. Så hade t.ex. Stävie väglotter tilldelade å landsvägen Lund-Kävlinge. År 1923 övertog Häradsvägdistriktet i Torna underhållet av dessa landsvägar: Lund-Kävlinge, Lund-Gårdstånga, Lund-Dalby-Veberöd, Lomma-Löddeköpinge och vägarna från Lund till Bara Härads gräns. Vägdistriktet skaffade erforderliga maskiner och dessa vägar sköttes rationellt. År 1927 övertog distriktet även byvägarna. Endast de mest betydande vägarna kom då ifråga, de, som hade förbindelse mellan landsvägarna. Efteråt upptogs också sådana som hade förbindelse med betydande bygdevägar. Till underhållet av enskilda vägar,

till vilka ett visst antal fastighetsägare har utfartsvägar lämnas numera statsbidrag, isynnerhet omdessa vägar förbinder tvenne tvenne betydande vägar.

Transportfordon. Åkdonen har utvecklats från den s.k. häckvagnen utan fjädring med avtagbara sidor, häckar, till fjädervagnar varierande från enklare typer till sådana med verkliga finesser. Innan bilarna kom till höll varje gård sin ofta högklassiga åkvagn. Vid bröllop eller begravning kunde bonden ståta med verkliga ekipage. Denna verkliga idyll med skinande vackra hästar med skinande beslag på selarna, där bonden med sin mora myndigt och självmedvetet tog plats i baksätet, med knappast mindre stolt kusk körande de ystra hästarna, hör till det förgångna. Jordbrukets intensifiering fordrade starkare och tyngre dragare. Den kallblodiga utklassade den lättare inhemska hästen. Det tröga kallblodet var intenågon lämplig vagnshäst men väl en god ploghäst. Bonden tog sin plats i bilen. Isoleringen var därigenom bruten. Folket på landsbygden kunde snabbt göra mångmilafärder både till nytta och nöje. Studiebeök vid försöksodlingar och andra till moderniseringen hörande angelägenheter kunde och kan lätt företagas och landets natur och sevärdheter kom inom räckhåll för bonden på annat sätt än genom järnvägen, bussar och egna motorfordon. I gamla tider med urusla vägar voro vagnarna för jordbrukskörslor ej av så imponerande storlek. Spannmålen forlades till städerna

på dessa vagnar. Hela lasset bestod av fyra tunnor säd, varje tunna vägande cirka 125 kg. Malmö var den största avnämaren med sin valskvarn.

Kommunstyrelse. Kommunens angelägenheter har skötts av en kommunalnämnd vald av kommunalstämman, till vilken även nämndens ordf. valdes. Istort har detta fungerat utan större slitningar. Ett undantag dock, när vår socken delade sig i två partier som tvistade om slöjd eller icke. Det var omkr. 1895. Stridens vågor gingo då synnerligen höga. Det gick så långt, att de rackade ner på varandra i ortens tidning. Den av de konservativa införda artikeln, att en ivrarna för slöjden hade ogulda kommunalutskylder. På vad sätt slöjdivrarna rackade ner på konservativa var naturligtvis den bristande insikt som tiden fordrade. Men de konservativa lät lura sig. När dessa kommo isamlad skara till stämman blevo de inbjudna till en av motparten på förfriskningar. Denne var en av ortens största spjuvrar. De blevo hos honom så länge uppehållna att de mötte stämmobesökarna vid utgången på väg hem från stämman. Slöjden var då avgjord till ivrarnas fördel.

Det är säkerligen den enda anmärkningsvärda striden under kommunalstämmans tid. En lång tidsperiod av lugn och endräkt rådde, när numera avlidne Per Nilsson Raby var ordf. Det var de gånger, att ordf. bad att få protokollet justerat, då han, som han sa, hade skrivit det hemma för han visste hur det skulle gå.

Tro och vidskepelse. Vad beträffar övertro och vidskepelse voro dessa nog till större delen försvunna under senare delen av 1800-talet. Man hörde nog de gamla tala om varulvar och lyktgubbar, och att kreatur skulle passera över stål, när de leddes genom en dörr m.m. Det var isoleringen från världen, som höll kvar denna inställning, ärvd från föräldrar till barn genom flera generationer, där Rabenius och Schartaus skrifter var den enda litteraturen - det var detta som höll mänskligheten i denna mörkläggning. Skolorna med sina skiftande läroämnen gav fantasin fritt spelrum och lyfte folket från den vidskepliga mystik, som spökhistorierna alstrade. Det var alltid de lägst stående, som fängslades mest av denna tankevärld. I Stävie fanns en mycket vidskeplig familj. Mannen hade en dag varit på marknaden i Lund och köpt en ko. En granne, en gammal man, kom då för att beskåda kon. "De va en "kön" "bra" ko," uttryckte han sig och strök kon på ryggen. Kon dog om natten. Till stor sorg för mannen blev han med skärpa tillsagd, att vid nästa koköp icke komma dit och förhäxa kon. Hustrun till manne, som köpte kon, kunde med den livligaste fantasi berätta spökhistorier om vad som hänt, när hon tjänade än på den ena, än på den andra gården. Spöken hade hon tydligen sett i alla sina dagar.

Handel. Redan 1880 kom den första handelsboden till i Stävie. Den låg utmed vägen mellan Furulund och Stävieby. Omsättningen

var nog ringa så länge lantmännen forslade sina produkter till städerna. År 1892 byggdes en handelsbod vid Stävieby järnvägsstation, vilken affär ännu består.

Konsumenterna med sina kooperativa handelsfören. och producenter-na med sina lokalfören. under Sk. Lantmännens centralfören be-härska till största delen det merkantila i orten. Lokalfören. under Sk. Lantm. centr. fören. bildades 1918 och övergick för ett tiotal år sedan som filial till Centralfören. i Malmö.

Byggnadsskick. Byggnaderna har i både konstruktion och material följt med tiden. Boningshusen bygges numera icke i sådan längd som förr. Skall ett bostadshus byggas numera, bygges det mest med sovrum i övre våningen. Stallarna är ljusa och rymliga, log-byggnaderna rymmer hela grödan och har ett ovanrede som är så stort och högt, att hissanordning kan användas.

Halmtaken började försvinna vid sekelskiftet. Tjärpapp, ecopal, tegel och eternit ersatte halmen.

Bostädernas inredning har ändrats från den stora s.k. stugan till mindre rum med sängkammaren i övre våningen. Angående möblemangen är den mest i ögonen fallande den, att de s.k. klädsåpen, av vilka det fanns ett till varje person, nu har ersatts med garderob-er. Byrå och skänk har ersatts med linneskåp och buffe med år efter år växlande stilar. Långbänken och stembordet har ersatts med ett mitt i matrummet stående bord med stolar i samma typ och

färg. Golvet har försetts med mattor. Soffor och stolar, s.k. grupper, med tavlor och gobelänger pryder väggarna i rummen. De kringbyggda gårdarna försvinner mer och mer. Boningshuset placeras gärna på något avstånd från uthusen vilka av praktiska skäl bygges i T-form, för att vid tröskningen halmen skall kunna pressas upp på lagårdens loft.

Tidningar och böcker. Ortens enda tidning på 1880-talet var Folkets tidning. Den hämtades av postmannen, som bodde i Stävieby. Tidningen utkom två dagar i veckan. Dess redahtör hette Valdemar Bülow.

Tullstriden stod som hetast på 80-90-talen.

För att återkomma till postmannen, så var han även budbärare. Han bar många korgar ägg eller smör till Lund, och i retur hade han litrar, bud från byns drängar, som skulle ha glädjeämnen till söndagarna. Varje onsdag och lördag var hans vandringss dagar. Litem kostade 1 kr.

Bonden är och har väl som regel aldrig varit någon bokmal. Men det som gäller hans näring är han ofta lyhörd för. Rösjö, den stora jordbruksaposteln vid sekelskiftet, bidrog med sina entusiastiska skrifter att intressera folket. Facklitteratur lästes för övrigt mest. Men även den tidens ideologier har förbleknat. Överbyggda gödselstäder och urinbrunnar var Rösjös propaganda. Snart kommo dessa stora och kostbara anläggningar

att visa sig icke räntabla. Amortering och ränta överskred värdet av nyttan av dem. Konstgödsling har i stället mer och mer aktualiserats. Skånska slätten med sin relativt goda jordmån har visat sig kunna undvara naturgödseln, och den ringa tillgången på arbetskraft har gjort, att många jordbruk numera drivs kreaturslösa. På grund av att arbetskraften är dyr kan endast stora gårdar bedriva mjölkproduktion.

Gästgiveri. En naturlig följd av gästgivaregårdens nedläggande - även av skjutshållet - var givetvis järnvägens tillkomst. Gästgivaregården i Kävlinge finns fortfarande kvar med bostäder tillhörande Sockerbolaget.

Slöjd. Eftersom det är ren landsbygd har aldrig slöjdalster tillverkats. Några körslor eller skjutsning har därför ej förekommit.

Husförhör. Husförhören upphörde mellan 1885 - 90. Kyrkotagningen, som det hette, har också försvunnit. Kvinnan skulle en tid efter barnsbörden genomgå den s.k. reningen. Hon ansågs inte värdig att inträda i Guds hus förrän denna företagits. Den utfördes alltid vid ingången till kyrkan, där prästen läste en bön efter ritualen anbefalld, medan kvinnan knäböjde på en pall.

Väckelse. Någon större omfattning har väckelse- eller frikyrkörelserna aldrig fått här på orten. De, som finns arbetar inom sitt eget skal och agiterar förståndigt nog aldrig för sin övertygelse.

ACC. N:R M. 12600:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Emigrationen har ej varit omfattande inomorten - åtminstone ej som på åtskilliga andra platser.

Moral. Förändringar i moraliskt hänseende har det nog blivit.

Man kan nog säg, att folket förfinats.

Slagsmål. Slagsmålen vid nöjesplatserna har så gott som upphört.

Arbetarna känner sig jämlika. Det ena yrket anses lika mycket värt som det andra, det är inget klasshat. Det är nog numera en ära att hålla sig uppe. Den råa styrkan brukad vid slagsmål, och som förr ansågs som hjältebragd, uppskattas inte numera. Pennalismen, förtrycket mot de svagare existerar ej som förr. Det tycks som om tiden lärt människan att "älska sin nästa såsom sig själv".

17.